

[Avaleht](#) > ... > [Teie Õigused](#) > [Põhiõigused](#) > [Ettevõtlus Ja Inimõigused](#) > [Sweden](#)

Ettevõtlus ja inimõigused

Sisu koostaja:

Rootsi

Rootsi

1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvriks? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

Rootsis ei eristata ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumisi muud liiki inimõiguste rikkumistest. Ettevõtluse ja inimõiguste valdkonnas erinorme kehtestatud ei ole. Rootsi õigussüsteemis kättesaadavad õiguskaitsevahendid on kooskõlas inimõigusi käsitlevate rahvusvaheliste konventsioonidega, millega Rootsi on ühinenud.

Kohtulik kaitse inimõiguste rikkumise eest on sätestatud Euroopa inimõiguste konventsioonis, Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja Rootsi põhiseaduses.

Kui te leiate, et teie inimõigusi on rikutud, on mitmesuguseid ametiasutusi, kelle poole te saate pöörduda, olenevalt sellest, mis on juhtunud.

Võite pöörduda kohtusse või asjaomase järelevalveasutuse poole või esitada kaebuse riiklikule kontaktpunktile.

Kohtumenetlus

Enamikul juhtudel saate ühel või teisel viisil lasta oma asja arutada kohtul. Kuriteo puhul saab kohtusse pöörduda prokurör. Kui prokurör otsustab süüdistust mitte esitada, on teil mõnel juhul võimalik seda ise teha. Lõpuks saate esitada hüvitisnõude riigi vastu.

Rootsis on kolme liiki kohtuid:

- üldkohtud, mille hulka kuuluvad esimese astme kohtud (*tingsrätt*), apellatsioonikohtud (*hovrätt*) ja Rootsi kõrgeim kohus (*Högsta domstolen*);
- üldised halduskohtud, s.o halduskohtud (*förvaltningsrätt*), haldusasjade apellatsioonikohtud (*kammarrätt*) ja Rootsi kõrgeim halduskohus (*Högsta förvaltningsdomstolen*);
- erikohtud, mis lahendavad mitmesuguste erivaldkondade vaidlusi, nt töökohus (*Arbetsdomstolen*).

Rootsi järelevalveasutuselt kontrolli taotlemine

Inimõiguste järgimist kontrollivad ombudsmanid.

Igaüks, kes leiab, et riigi või kohaliku omavalitsuse ametiasutus või ametnik on teda või kedagi teist väärt või ebaõiglaselt kohelnud, võib esitada kaebuse parlamendi ombudsmanile (*Justitieombudsmannen*). Parlamendi ombudsman teeb järelevalvet seaduste ja muude õigusaktide kohaldamise üle avalikus tegevuses.

Parlamendi ombudsmani volituste kohaselt kuuluvad tema järelevalve alla ka „teised isikud, kelle amet või tööülesanne hõlmab avaliku võimu teostamist, kui see on seotud nende tegevuse selle aspektiga“ ning „ametnikud ja avaliku sektori ettevõtete töötajad, kui nad võtavad sellise ettevõtte nimel ette tegevusi, millega valitsus avaldab ettevõtte vahendusel otsustavat mõju“.

Teatavaid järelevalveülesandeid täidab ka õiguskantsler (*justitiekanslern*), kelle nimetab ametisse valitsus. Õiguskantsleri ülesannete hulka kuulub kaebuste läbivaatamine ja riigi vastu esitatud kahjunõuete lahendamine.

Võrdõiguslikkuse ombudsmani büroo (*diskrimineringsombudsmannen*) on valitsusasutus, mis vastutab diskrimineerimisvastase seaduse täitmise järelevalve eest. Ombudsman peab eelkõige püüdma mõjutada neid, kelle suhtes seadus kehtib, seda vabatahtlikult täitma. Ombudsman võib siiski esitada ka kohtule hagi isiku nimel, kes annab selleks nõusoleku. Diskrimineerimisvastase seaduse rikkujaid võidakse kohustada diskrimineeritud isikule diskrimineerimise eest hüvitist maksma.

Kaebuse esitamine riiklikule kontaktpunktile

OECD suunised hargmaistele ettevõtjatele näevad ette võimaluse lasta oma juhtumit arutada riiklike kontaktpunktide kaudu. Rootsi riiklik kontaktpunkt on kolmepoolne koostöökogu, mis koosneb riigi, ettevõtlussektori ja ametiühingute esindajatest.

Riiki esindab välisministeerium, kes kutsub kokku koosolekuid, ja osalema võidakse kutsuda ka teisi valitsusasutusi. Ettevõtlussektorit esindavad Rootsi Ettevõtjate Keskliit, Rootsi Kaubandusliit ja Rootsi Ettevõtjate Liit, samal ajal kui ametiühinguid esindavad Rootsi Ametiühingute Keskliit, Rootsi Kutseühingute Liit, suurim ametiühing Unionen, metalli- ja keemiatööstuse töötajate ametiühing IF metall ja Rootsi Diplomeeritud Inseneride Ühendus. Kuna suunised on soovituslikud, ei saa riiklik kontaktpunkt karistusi määrata. Kontaktpunkti põhiülesanne on innustada ettevõtjaid suuniseid järgima ja tegema koostööd, et lahendada konkreetsetel juhtudel ettetulevad probleemid dialoogi ja arutelu abil.

[Riiklik kontaktpunkt - Regeringen.se](http://Regeringen.se)

2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?

Ränkade inimõiguste rikkumiste kohta ei ole kehtestatud riiklike ega rahvusvahelisi erinorme. Inimõiguste rikkumise hindamisel, sealhulgas rikkumise raskuse hindamisel võetakse siiski arvesse proportsionaalsuse põhimõtet. Kohtulik kaitse inimõiguste rikkumise eest on sätestatud Euroopa inimõiguste konventsioonis, Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja Rootsi põhiseaduses.

3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitsel on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?

Rootsi kohtule hagi esitamise tingimused

Selleks et välisriigi isik saaks esitada hagi Rootsi kohtule, peab ta suutma tõendada Rootsi kohtu pädevust, st tõendada, et Rootsi kohus on pädev hagi vastuvõetavaks tunnistama. Võimalused selleks on eri liiki kohtuasjade puhul erinevad.

1. Juhul kui isiku inimõigusi on rikkunud Rootsi ettevõtja või selle välisriigis asuv filiaal, võib selle ettevõtja vastu hagi esitada põhimõtteliselt alati Rootsi kohtule.
2. Kui rikkumise on toime pannud Rootsi omanikule kuuluv või tema kontrolli all olev tütaretttevõtja, mille peakorter asub kolmandas riigis (st väljaspool ELi, Islandit, Norrat ja Šveitsi), võib tütaretttevõtja vastu Rootsi kohtule hagi esitada seevastu ainult teatavatel tingimustel.
3. Kui rikkumise on toime pannud Rootsi omanikule kuuluv või tema kontrolli all olev tütaretttevõtja, mille peakorter asub mõnes teises ELi riigis või Islandil, Norras või Šveitsis, võib tütaretttevõtja vastu Rootsi kohtule hagi esitada ainult erandjuhtudel.

Rootsi kohtute pädevuse üldtingimused

Rootsi kohtud peavad omal algatusel kontrollima Rootsi kohtute pädevust. Nõue kuulub Rootsi kohtu pädevusse,

kui Rootsi kohus on pädev asja sisuliselt arutama ja selle kohta otsust tegema.

Kui rikkumise toime pannud ettevõtja (kostja) asukoht on mõnes teises ELi liikmesriigis, kohaldatakse Brüsseli I määrust. Määrus sisaldab siiski ka mitmeid kohtualluvuse norme, mille kohaldamine ei olene kostja elu- või asukohast. Kui kostja elu- või asukoht on Islandil, Norras või Šveitsis, määratakse kohtualluvus kindlaks Lugano konventsiooni alusel. Kui kostja elu- või asukoht ei ole ELis või Lugano konventsiooni osalisriigis, kohaldatakse kohtualluvuse kindlaksmääramisel analoogia alusel Rootsi kohtumenetluse seadustiku 10. peatükis sätestatud kohtualluvuse konflikti käsitlevaid õigusnorme, võttes arvesse põhinõuet, mille kohaselt peab Rootsi kohtu poole pöördumiseks olema Rootsil huvi õigusemõistmise vastu.

Selle isiku elu- või asukoht, kelle õigusi on rikutud, ei ole Brüsseli I määruse kohaldatavuse seisukohast üldiselt oluline. Mõnel juhul on siiski nõutav, et hageja elu- või asukoht oleks liikmesriigis või et kohtualluvuse aluseks olev asjaolu oleks seostatav liikmesriigiga.

Määrav tegur on see, et kohtualluvuse aluseks olevad asjaolud peavad eksisteerima kohtule hagi esitamise ajal.

Kohaldatav õigus

Rootsi kohtus menetletava õiguste rikkumisest tuleneva nõude suhtes kohaldatava riigi õiguse määrab kindlaks Rootsi kohus Rootsi rahvusvahelise eraõiguse alusel. Üldjuhul tähendab see seda, et kohaldada tuleb selle riigi õigust, kus kahju tekkis. Kui inimõiguste rikkumine on toime pandud väljaspool Rootsit, kohaldatakse kannatanu nõude suhtes seega harva Rootsi õigust. See kehtib olenemata sellest, kas üksikisik on otsustanud sõnastada oma nõude lepingulistel (tööleping) või mittelepingulistel alustel (töölepingu puudumise korral). Selle peamine põhjus on see, et seos Rootsiiga ei ole piisavalt tugev.

Erinevalt Rootsi õiguse sisust on välisriigi õiguse sisu Rootsi kohtutes faktiküsimus. Üksikisik, kelle nõue tugineb välisriigi õigusele, peab seega esitama selle kinnituseks tõendid, nt eksperdiarvamuse. Sellega võivad kaasneda teatavad kulud.

Isegi kui nõude suhtes kohaldatakse välisriigi õigust, võivad Rootsi kohtud kohaldada Rootsi õigust, kui küsimus on rahvusvaheliselt siduvates õigusnormides või kui välisriigi õigus on vastuolus Rootsi avaliku korraga. Selliseid erakorralisi menetlusi kohaldatakse siiski väga harva. Kuni näiteks Euroopa Kohtu ja Rootsi kohtute praktika väljakujunemiseni ei ole ka selge, mil määral saab inimõiguste rikkumisega seotud hüvitusnõude puhul kohaldada neid erandeid sätestavaid õigusnorme, nt õiguste puuduliku kaitse tõttu riigis, kus kahju tekkis.

Üksikisiku praktilised võimalused kohtumenetluse algatamiseks Rootsi kohtus

Kui asi kuulub Rootsi kohtu pädevusse ja tegemist on kaitstud nõudega, mida saab täitmisele pöörata (nt kohaldatava välisriigi õiguse alusel), on juurdepääs Rootsi kohtutele suhteliselt hea. Lisaks on välisriigi üksikisiku õiguslikud võimalused olla Rootsi vaidluse pooleks põhimõtteliselt sarnased Rootsi kodanike omadega.

Kui välisriigi üksikisik kohtab asjakohasesse Rootsi kohtusse sõitmisel rahalisi või muid praktilisi takistusi, võib eeldada, et kohus püüab neid kõrvaldada, nt võimaldab kohtu ette ilmuda telefoni või video vahendusel.

Mõned välisriigi kodanikud, kelle alaline elukoht ei ole Rootsis ja kes esitavad Rootsi juriidilise isiku vastu hagi Rootsi kohtule, peavad kostja taotlusel esitama tagatise kostja tulevaste õigusabikulude katteks. Välisriigi kodanikud ja juriidilised isikud, kes on tagatise esitamise kohustusest vabastatud, on kindlaks määratud 15. mai 2014. aasta *teatises välisriigi hagejate õigusabikulude katteks tagatise esitamisest vabastamise kohta teatavatel juhtudel*.

Välisriigi üksikisiku võimalused saada õigusabi- ja ombudsmanikulude katmiseks riigipoolset rahastamist on piiratud, vähemalt juhul, kui tegemist on kolmanda riigi kodanikuga. Suurim võimalus riigipoolseks rahastamiseks on siis, kui hüvitusnõue esitatakse kriminaalasja raames tsiviilnõudena. Erarahastamise võimalused sõltuvad muidu suuresti välisriigi üksikisiku isiklikust majanduslikust ja sotsiaalsest olukorrast.

Lisateave

Memorandum välisministeeriumile üksikisiku võimaluse kohta kaevata Rootsi ettevõtja Rootsi kohtusse väljaspool Rootsit toime pandud inimõiguste rikkumiste eest. Mannheimer Swartling (2015)
<https://docplayer.se/7222881-Promemoria-till-utrikesdepartementet.html>

Lisateave kohtutesse pöördumise kohta on kättesaadav aadressil <https://www.domstol.se/en/>.

4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspektsioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?

Vt vastus 1. küsimusele.

Rootsi Inimõiguste Instituut ei menetle üksikisikute kaebusi inimõiguste rikkumiste kohta.

5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda süsteemi toimimist käsitlevate avalike aruannetega?

Ettevõtja enda õiguskaitsemehhanismid

Ettevõtjad on kohustatud tagama, et nende tegevus ei riku kellegi inimõigusi, ja kui ettevõtja on toime pannud rikkumise, sellele kaasa aidanud või sellega seotud olnud, siis peab ta leidma viisi, kuidas olukorda kannatanu jaoks heastada. Selline heastamine võib hõlmata vabandamist, rahalise või mitterahalise hüvitise maksmist või midagi muud, milles kannatanu ja ettevõtja kokku lepivad. Olukord on keerulisem, kui ettevõtja ei ole negatiivse mõju tekkele kaasa aidanud, kuid see mõju on tema tegevusega otseselt seotud. Sellisel juhul ja kui ettevõtjal on piisavalt mõjuvõimu, et negatiivset mõju kõrvaldada, peaks ettevõtja oma mõjuvõimu kasutama.

Rootsis ei eksisteeri standardmudelit, kuidas ettevõtjal oleks kõige parem oma kaebe- ja õiguskaitsemehhanismi korraldada. Iga ettevõtja peab ise otsustama, mis on tema konkreetsetes tingimustes asjakohane.

Mõned võrdlusalused

- Avatus – hõlbustada dialoogi ettevõtja käitumisest mõjutatud isikutega
- Läbirääkimised ja arutelud töötajate esindajatega panevad sageli hea aluse tõhusate meetmete võtmiseks töötajaid puudutavate juhtumite puhul
- Suunised selle kohta, kuidas inimesed saavad rikkumisest ettevõttesiseselt teada anda, kuidas sellise teate suhtes järelmeetmeid võtta ja kuidas rikkumisest teada andnud inimesi kaitsta
- Kaebuste menetlemise süsteem, mis võimaldab ettevõtjavälistel isikutel, kes tunnevad, et ettevõtja on nende või teiste õigusi kahjustanud või teeb seda edaspidi, ettevõtjat probleemist turvaliselt ja anonüümselt teavitada

Rootsi valitsus on kehtestanud ELi direktiividest ambitsioonikamad uued suurettevõtjate kestlikkusaruandlust käsitlevad õigusnormid, selgemad kestlikkuskriteeriumid riigihangete seaduses ja rikkumistest teatajate tugevama õiguskaitse.

2016. aasta detsembris jõustusid uued kestlikkusaruandlust käsitlevad õigusnormid. Nende õigusnormide kohaselt on kõigil suurettevõtjatel, kellel on üle 250 töötaja, nüüd kestlikkusaruandluse kohustus. Lisaks teabele keskkonnamõju, sotsiaalsete tingimuste, võrdõiguslikkuse ja korrupsiooni ennetamise kohta peavad aruanded,

kui see on vajalik ettevõtja arengu, seisundi ja tulemuste mõistmiseks, sisaldama teavet ka inimõiguste, sealhulgas töötaja õiguste austamise tagamise meetmete kohta.

2017. aasta jaanuaris võttis Riksdag vastu ka ranged õigusnormid, et kaitsta töötajaid, kes teavitavad rasketest rikkumistest oma tööandja tegevuses (rikkumisest teatamine). Selle erikaitse kohaselt on töötajatel, keda nende tööandja survestab, õigus saada hüvitist.

Avalikud aruanded

„Företag och mänskliga rättigheter: Påtagliga brister och luckor i svensk lag“ („Ettevõtlus ja inimõigused: ilmselged puudused ja lüngad Rootsi õiguses“), aruanne Rootsi Avaliku Halduse Ametile, Enact Sustainable Strategies (Enact), kestliku ettevõtluse arendamisele ja vastutustundlikule ettevõtlusele spetsialiseerunud konsultatsioonifirma.

[„Ettevõtlus ja inimõigused: ilmselged puudused ja lüngad Rootsi õiguses“](#), Enact ([statskontoret.se](#))

6. Kas mul on haavatava kuriteoohvrina eriõigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitse on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?

Ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvritel ei ole eriõigusi (vt vastus 1. küsimusele).

Tasuta õigusabi on kättesaadav tasuta õigusabi seaduse alusel (1996:1619). Õiguse üle saada tasuta õigusabi otsustab alati kohus või õigusabiamet (*Rättshjälpsmyndigheten*).

Tasuta õigusabi antakse üldjuhul eraisikutele, st mitte ühendustele, ettevõtjatele jne. Erandjuhtudel võib tasuta õigusabi saada ka kaupleja või põllumajandusettevõtja.

Taotleja rahalised vahendid tehakse kindlaks tema arvestusliku maksueelse aastasissetuleku põhjal. Iga ülalpeetava lapse kohta arvatakse maha 15 000 Rootsi krooni, kuid mitte rohkem kui 75 000 Rootsi krooni. Summat tuleb kohandada ka juhul, kui taotlejal on vara või võlgu, mis mõjutavad tema maksevõimet. Tasuta õigusabi saamiseks ei tohi taotleja rahalised vahendid ületada 260 000 Rootsi krooni aastas. Kui taotlejat teavitatakse tasuta õigusabi saamisest, tuleb tal osa kuludest ise kanda. Täiskasvanutele ei ole tasuta õigusabi kunagi täiesti tasuta ja seda osa, mis tuleb taotlejal endal tasuda, nimetatakse tasuta õigusabi omaosaluseks. Tasuta õigusabi omaosalus ei tohi kunagi ületada tasuta õigusabi kulusid.

Õigusabikulude kindlustus on kindlustuse vorm, mis enamasti sisaldub kodu ja koduse vara, eluaseme- ning suvilakindlustuses. Õigusabikulude kindlustus tähendab, et kindlustusandja võib maksta osa juristi- või advokaadikuludest. Õigusabikulude kindlustuse tingimused võivad olla kindlustusandjati erinevad, seega on oluline kontrollida oma kindlustuskaitse tingimusi.

Tasuta õigusabi määruse (1997:404) §-s 35 on sätestatud, millistel välisriikide kodanikel on õigus saada tasuta õigusabi seaduse alusel tasuta õigusabi Rootsi kodanikega võrdsetel tingimustel.

Viimati uuendatud: 12/08/2025

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.